

בחייה, למרות שהיא ברשותו, ואין היא דומה לאשה נשואה, שפירות רכושה שייכים לבעלה.

ורק אם היא מתה הבת בחיי אביה, יורש האב ממנה את הקרקעות.

ואם נישאת הבת – יתר עליו [על האב] הבעל, שהוא זוכה בכל הזכויות שיש לאב, אך יש לו זכות נוספת, שאם ירשה אשתו קרקע, הבעל אוכל פירות שגדלו שם משנשאת, בחייה.

וכל שכן לאחר מותה, שאז הוא יורש את הקרקע עצמה, והיא שלו, ופשוט שהוא אוכל את הפירות מהקרקע שלו.

עד כאן דברי המשנה במסכת כתובות [מו ב]

ומדברי המשנה הללו, יש ללמוד שביאה עושה קידושין בלבד, ולא נישואין.

שהרי קתני בתחלת המשנה קידושי ביאה. ואחר כך קתני נשאת. משמע שקידושי ביאה שהזכרו לעיל אינם מקנים לבעל את זכות אכילת הפירות, אלא אם כן נישאת לו. ומכאן שביאה עושה אירוסין בלבד.⁽³¹⁹⁾

ודוחה הגמרא את ראיית אביי: יתכן שביאה עושה אף נישואין.

וכי קתני "נישאת" – אשאר.

מה ששנינו "ואם נישאת", ומשמע שצריך נישואין אחרים, מלבד הקידושין הראשונים, מתייחס רק לקידושי כסף ושטר. אבל לעולם בקידושי ביאה אין

אי אמרת ביאה גם נשואין עושה, אזי אם מתה, הבעל יורשה, ומיטמא לה אם הוא כהן, ומיפר את נדריה בלא האב.

ואי אמרת ביאה רק אירוסין עושה, אם מתה בלא נישואין אינו יורשה, ואינו מיטמא לה אם הוא כהן, ואינו מפר את נדריה בחייה בלא אביה.

ולכן יש לשאול: מאי? מה עושה הביאה, אירוסין בלבד או גם נישואין?

אמר אביי: תא שמע, בוא ושמע ראייה ממשנה, שביאה עושה אירוסין בלבד:

לפי ששנינו במשנה [כתובות מו ב]: האב זכאי בבתו, בעודה קטנה או נערה,^(א315) בקדושיה.

שבידו לקדשה בכסף, ויהיה הכסף שלו.

ובידו לקדשה אף בשטר.

ובידו למסור אותה לקידושין בביאה, אפילו בעל כרחה.⁽³¹⁶⁾

וזכאי⁽³¹⁷⁾ האב במציאתה, ובמעשה ידיה, ובהפרת נדריה.

ואם התארסה, אך עדיין לא נישאה,⁽³¹⁸⁾ ולא בגרה, אזי אם רצה הארוס לגרשה, האב מקבל את גיטה.

אך יש הגבלה בזכויותיו של האב בבתו.

ולכן, אם הבת ירשה קרקעות מאב אמה, הם שלה לחלוטין, והאב אינו אוכל אפילו את פירות הקרקע

315. א. רש"י כתובות מו ב.

316. על פי רש"י לעיל ג ב, ד"ה זכאי בבתו [וכן בכתובות מו ב]. ועיין בתוספות ובהערותנו שם.

319. תוספות ר"י הזקן.

[ואילו לא הוזכרה הביאה לעיל במשנה היה אפשר לפרש ש"נשאת" היינו אחר קידושי כסף, אבל מאחר ששנינו לעיל "ביאה" וכאן שנינו "נשאת" ולא שנינו "ואם נתקדשה בביאה" הרי משמע שקידושי ביאה אינן כנישואין].

ובתוספות הרא"ש פירש שהגמרא מוכיחה מן הרישא ששנינו "האב זכאי בבתו בקדושיה... בביאה וזכאי במציאתה ומעשה ידיה ובהפרת נדריה. ומקבל את גיטה" עד שתנשא – ומכאן שאפילו לאחר הביאה האב זכאי בדברים הללו. ובעל כרחך שביאה אינה עושה נישואין. שהרי משנשאת אין לאביה רשות בה.

[כלומר, מאחר ששנינו "נשאת יתר עליו הבעל" משמע שכל

317. כלומר, אפילו לאחר שהאב קידש את בתו עדיין הוא זכאי במציאתה וכו'. [מאירי, וכן מוכח מתוספות הרא"ש והריטב"א להלן על שאלת הגמרא "קתני ביאה וקתני נשאת"]. אבל יש מפרשים שהמשנה חזרה ואמרה: "וזכאי" במציאתה וכו' למרות שכבר נאמר לעיל: "זכאי" בבתו בקדושיה וכו' מפני שמה ששנינו זכאי במציאתה זהו דבר בפני עצמו ואינו מתייחס לאב שקידש את בתו. אלא כל בת אביה זכאי במציאתה. [תוספות יום טוב כתובות פרק ד' משנה ד', וכן כתב מהר"י בירב בשם הראב"ד וראה להלן הערה 319].

318. כך נראה מדברי רש"י. ומכאן שנערה שנשאת אין אביה

וכן, אם מת בעלה, ובא עליה היבם [אחי בעלה],
קנאה בביאה. (320)

וכן, אם קיבל אביה קידושין עבורה, מעתה כל
האנשים האחרים הבאים עליה חייבים מיתה משום
אשת איש. (321) (322)

וכן, אם היתה נדה, (323) ובא עליה אדם בנדתה, הרי
היא מטמאה את בועלה כדין טומאת בועל נדה,
שיש בו טומאה יתירה יותר מהנוגע בה.

שהנוגע בנדה טמא רק יום אחד, וטומאתו היא
טומאה קלה, (324) שאינו מטמא אדם וכלים. ואילו
הבועל את הנדה טמא שבעת ימים, שנאמר [ויקרא
טו]: "ואם שכוב ישכב איש אותה, ותהי נדתה עליו,
וטמא שבעת ימים". (325)

צורך בנישואין אחרים, והביאה עצמה עושה גם את
חופת הנישואין.

וחזרת השאלה: האם ביאה עושה אירוסין בלבד,
או אף נישואין?

אמר רבא: תא שמע, בוא ושמע ראייה ממשנה
אחרת, שביאה עושה אירוסין בלבד.

לפי ששינונו במסכת נדה [מד ב]: תינוקת עד גיל
שלש, אין ביאתה נחשבת ביאה כלל, ומי שבא עליה
נחשב כ"נותן אצבע בעין". אבל, משנעשתה בת
שלש שנים ויום אחד, ביאתה נקראת ביאה.

ולפיכך, הרי היא מתקדשת בביאה, מדעת האב.

בא עליה אחד מכל עריות שבתורה מומתין על ידה, ואם כן
מדוע התנא הוצרך לומר "וחייבין עליה משום אשת איש"?
הרי אשת איש היא בכלל שאר העריות!
עיין תוספות, ורשב"א בשם רש"י, וריטב"א ושיטה לא נודע
למי.

322. פחות מבת שלש שנים ויום אחד, קדושי כסף [ושטר] שלה
נחשבים קידושין, והבא עליה לאחר שלש שנים נהרג משום
שבא על אשת איש, אבל הבא עליה בתוך שלש שנים אינו
חייב מיתה, למרות שהיא אשת איש, מפני שאין ביאתה
ביאה. [רש"י סנהדרין נה ב].

323. תנוקת, אפילו בת יום אחד מטמאת בנדתה שנאמר
[ויקרא טו]: "ואשה כי תהיה זבה". והאות ו' [שבמילה "ואשה"]
מיותרת, ובאה לרבות תינוקת בת יום אחד. נדה לב ב.
הנוגע בנדה, טמא טומאת ערב [טמא בו ביום, וטובל, ונטהר
בערב], אבל הבועל את הנדה הרי זה טמא שבעת ימים
[כמבואר בתורה ויקרא טו], וטומאתו חמורה כמבואר בגמרא
להלן.

הבא על נדה כשהיא קטנה פחות מבת שלש שנים, אין
ביאתו נחשבת ביאה, והרי הוא כנוגע בה בלבד. ולפיכך הוא
טמא טומאת ערב בלבד. וטומאתו היא טומאה קלה כטומאת
מגע, ואינה חמורה כטומאת הבועל.

324. הנוגע טמא בתורת "ולד הטומאה" [רמב"ם מטמא משכב
ומושב ג ג].

"ולד הטומאה" מטמא רק אוכלין ומשקין, אבל לא אדם
וכלים [שם הלכה ב].

ועוד, שאין בו את החומרא [שנאמרה בבועל נדה] המובאת
בגמרא להלן בסמוך.

325. רש"י.

הדברים ששינונו לעיל בזכויות האב אינן עוברות לרשותו של
הבעל אלא על ידי נישואין ולא על ידי ביאה השנויה לעיל,
והגמרא מתרצת על כך. "כי קתני נשאת אשאר", כלומר,
דוקא לענין קידושי כסף ושטר אין זכויות האב עוברות לרשות
הבעל בלא נישואין, אבל לענין ביאה, אף בלא נישואין אחרים
זכויות האב עוברות לידי הבעל.

ונראה שתוספות הרא"ש פירש שמה ששינונו "וזכאי
במציאתה" וכו' אינו המשך לרישא שקידשה בביאה, [וכדעת
הראב"ד ותוספות יום טוב הג"ל הערה 317], ולפיכך הגמרא לא
יכלה להקשות מדברי הרישא בפני עצמה, אלא מכח מה
ששינונו בסיפא "נשאת".

אבל הריטב"א הבין שמה ששינונו "וזכאי במציאתה" וכו'
זהו המשך לתחילת המשנה, ומדובר בהתקדשה בכסף, בשטר,
או בביאה. ולפיכך הוקשה לו: מדוע הגמרא מקשה ממה
ששינונו בסיפא "נשאת"? הרי גם בלא זה יש להוכיח ממה
ששינונו ברישא שאם התקדשה בביאה האב זכאי במציאתה
וכו'. ובכל הדברים הללו אין האב זכאי משנשאת!
ועיין שם, ובשיטה לא נודע למי, ומהר"י בירב, ועצמות
יוסף, ומהרי"ט. ומהרש"א על תוד"ה ומקבל את גיטתו.

320. לפני שהיבם בא עליה אינה נחשבת אשתו גמורה, אלא
"זקוקתו" [שהיא זקוקה לכך שהיבם יבוא עליה ויקיים בה את
מצות היבום], ואם היבם אינו רוצה ליבמה, אינו יכול לגרשה
בגט, אלא בחליצה [דברים כה], ואם היבם בא עליה כשהיא
בת שלש שנים ויום אחד קנאה לאשה, ומכאן ואילך היא
מתגרשת בגט ולא בחליצה. אבל פחות מבת שלש אין ביאתה
ביאה ואינה נקנית ליבם. ואם בא לגרשה בגט אינו יכול, אלא
ימתין עד שתהיה בת שלש שנים ויום אחד ויבעול. או שימתין
עד שתביא שתי שערות ויגרש בגט. רש"י סנהדרין נה ב.

ועוד, שאם בא עליה לאחר שלש שנים זוכה בנכסי אחיו,
ויורשה ומיטמא לה. רש"י נדה מד ב.

321. הראשונים הקשו: שינונו להלן בהמשך הברייתא: "ואם

ד. אשה שהיא בת שלש שנים ויום אחד, ביאתה ביאה.

ולפיכך, אם היתה נדה, אדם הבועל אותה, הרי הוא נטמא, כאמור לעיל, בטומאת בועל נדה, שטמא שבעת ימים, וטומאתו היא חמורה, שהוא נטמא בתורת "אב הטומאה".

וכאמור, טומאתו חלוקה מטומאת הנדה עצמה, (328) (K328) בכך שהוא מטמא את המצעות שהוא שוכב עליהן בטומאה קלה בלבד, "לטמא משכב תחתון", שתחת עשר מצעות, "כעליון", כבגד שמעל הזב, שהוא טמא רק בתורת ולד הטומאה, ולא בטומאת אב הטומאה [שבו טמא המשכב שתחת הנדה].

וכן, בת שלש שנים ויום אחד, אם נשאת לכהן, אוכלת בתרומה, כדין אשת כהן. (329)

אבל פחות משלש שנים ויום אחד, אין נישואיה נישואין, הואיל ואין ביאתה ביאה. (330)

וכן, אם בא עליה אחד מכל העריות שבתורה, הרי אלו מומתין על ידה, הואיל וביאתה ביאה.

וטומאתו חמורה עד כדי כך, (326) שיש כח בטומאתו –

ב-י **לטמא משכב תחתון כעליון**, וכמו שיבואר להלן:

א. אשה הטמאה בטומאת נדה, מטמאה את המשכב שהיא שוכבת עליו, או את המושב שהיא יושבת עליו, בטומאה חמורה. והיינו, שהמושב או המשכב של הנדה, מטמאים אפילו אדם וכלים הנוגעים בהם.

ב. ואפילו היתה הנידה יושבת או שוכבת על עשר מצעות זה על גבי זה, כולם נטמאים בטומאת "משכב" או "מושב", ונעשים "אב הטומאה", והם מטמאים אפילו אדם וכלים, וכל שכן אוכלין ומשקין.

ג. אדם הבועל נדה, נטמא גם הוא, ומטמא אף הוא את עשר המצעות שתחתיו, אלא שטומאתם של המצעות קלה היא יותר מאשר מושב הנדה עצמה, והרי הם טמאים רק כ"עליונו של זב". כלומר, כבגד שהזב נושא מעליו, שהוא נטמא רק בטומאת "ולד הטומאה" [המכונה גם "ראשון לטומאה"], ובכוחו לטמא אוכלין ומשקין בלבד, אבל לא אדם וכלים. (327)

בבועל נדה היא שהוא מטמא אפילו את המצע התחתון, שלא נגע בו, ואי אפשר לטמאתו משום מגע, בכל זאת הוא טמא בטומאת משכב.

329. להלן בגמרא מבואר, שבת ישראל שהתקדשה לכהן אינה אוכלת עדיין בתרומה, ורק משנשאת לכהן אוכלת בתרומה.

330. מלשון רש"י כאן משמע, שחופה אינה קונה אלא באשה הראויה לביאה. אבל אם האשה אינה ראויה לביאה, אין החופה קונה בה לכל דבר, ואף ליורשה וליטמא לה וכדומה. [כן הבין הרשב"א מפשטות לשון רש"י. וכן מסקנת משנה למלך אישות ג יא מדברי רש"י סנהדרין נה ב. אבל הרשב"א כאן לבסוף מסתפק בכונת רש"י. ועיין היטב בלשון רש"י כפי שמובא ברשב"א. ומכאן קושיא על משנה למלך שם].

[ובמסכת יבמות נו א-ב נחלקו רב ושמואל האם "יש חופה בפטולות" – כלומר, בנשים האסורות בביאה באיסור לא תעשה. אך הכל מודים בפחות מבת שלש שנים שאין חופתה חופה, מאחר שלא שייך בה המושג של ביאה כלל].

והרשב"א פירש, שחופה קונה בקטנה הפחותה מבת שלש שנים לענין שאר הדברים הנקנים בחופה. ורק לענין אכילת תרומה אין חופתה מאכילתה. [וכמו כן לענין בת כהן שנכנסה לחופה לפסול לה, אינה נפטלת בפחותה מבת שלש. ע"ש].

והטעם לכך שאין חופתה מאכילתה בתרומה, היות שמדין תורה בת ישראל שהתארסה לכהן אוכלת בתרומה, וחכמים תקנו שלא תאכל בתרומה עד שתכנס לרשות הבעל, משום

326. בועל נדה הוא אב מאבות הטומאה של תורה, והוא מטמא אדם וכלים: אדם – במגע ובמשא, וכלים – במגע. בניגוד ל"ולד הטומאה", שאינו מטמא אלא אוכלין ומשקין בלבד [רמב"ם מטמאי משכב ומושב ג א-ב].

כמו כן, בועל נדה מטמא בהיסט [רמב"ם שם]. ומטמא משכב ומרכב. כפי שיתבאר בגמרא מיד בסמוך.

327. על פי נדה לב ב. ו"עליונו של זב" הוא בגד, הנישא על ידי הזב [רש"י סנהדרין סט א], והוא טמא טומאה קלה במגע הזב, ונעשה "ולד הטומאה". ואילו משכבו, אפילו התחתון, של הזב, הרי הוא "אב הטומאה", ומטמא גם אדם וכלים, ולא רק אוכלין ומשקין.

בועל נדה טומאתו חמורה לגבי זה שהוא מטמא אפילו את המשכב התחתון, אבל הוא אינו מטמא בטומאת "אב" כמו שטמא הזב, אלא מטמא בטומאת "ולד" בלבד, כעליונו של זב, שאינו טמא אלא בתורת "ולד הטומאה" [נדה לב ב].

328. כלומר, טומאתו חמורה בתורת "אב הטומאה", ובידו לטמא גם אדם וכלים, ולא רק אוכלין ומשקין בלבד, כנ"ל הערה 326. וטומאתו חמורה יותר מאשר סתם אב הטומאה, שיש אבות הטומאה שאינם מטמאים משכב ומושב, ואילו בועל נדה כן מטמא משכב ומושב. כדלהלן בגמרא.

328א. קצת משמע כן מהריטב"א. ונראה שהמצע שמתחתיו ממש הרי הוא טמא בלאו הכי בטומאת מגע. והחומרא שיש

ואולם היא – פטורה! שהרי קטנים אינם בני עונשין.

וכן, אם היא בת כהן, ובא עליה אחד מן הפסולין לכהונה [כגון: גוי, עבד, נתין, ממזר, או חלל],⁽³³¹⁾ פסלה בביאתו מן הכהונה, מלהנשא לכהן.⁽³³²⁾ ומלאכול בתרומת בית אביה, אם היא כהנת.⁽³³³⁾ ⁽³³⁴⁾

עד כאן דברי המשנה במסכת נדה שהביא רבא.

ומוכיח עתה רבא מדברי המשנה הללו, שביאה עושה קידושין בלבד ולא נישואין:

קתני, שנינו בתחילת המשנה: בת שלש שנים ויום אחד מתקדשת בביאה. וקתני בהמשך המשנה: ואם נישאת לכהן אוכלת בתרומה.

ומשמע שגם אם התקדשה בביאה [ולא בכסף ושטר], כפי ששנינו ברישא, היא אינה אוכלת בתרומה עד שתנשא. ומוכח, שביאה עושה אירוסין בלבד, ולא נישואין!

ודוחה הגמרא את ראית רבא, כי אפשר לפרש את דברי המשנה באופן אחר:

הכי קאמר התנא במשנה ההיא:

א. בת שלש שנים ויום אחד מתקדשת בביאה, והביאה הרי היא כנישואין.

שחששו שמא ימצא בה מום, ונמצא שהקידושין היו קידושי טעות, ואכלה תרומה באיסור. או משום שיש חשש שמא תמזוג כוס יין של תרומה, ותתן אותו לשתות לאחיה ולאחיותיה הישראלים, כל זמן שהיא בבית אביה.

אך משנשאת ונכנסת לרשות בעלה, הרי הוא בודקה ממומים, ואין לחשוש לקידושי טעות. ואף אין לחשוש שמא תמזוג כוס לאחיה, מפני שאינה בבית אביה.

וכל זה כשנשאת והיא ראויה לביאה. אבל בעודה פחותה מבת ג' שנים, שאינה ראויה לביאה, גם אם נכנסה לחופה, בעלה חוזר ומשלחה לבית אביה, ויש חשש שמא תמזוג כוס יין של תרומה לאחיה ולאחיותיה. וכמו כן אין בעלה בודק אותה ממומים הואיל ואינה ראויה לביאה, ויש לחשוש שמא ימצאו הקידושין קידושי טעות. ולפיכך אינה אוכלת בתרומה.

כיוצא בזה פירשו תוספות יבמות נו ב, ותוספות הרא"ש בסוגיותנו. ועיין תוספות סנהדרין נה ב ד"ה נשאת. ורמב"ן יבמות נו ב ד"ה אמר רבא. ומשנה למלך אישות ג יא.

331. רש"י נדה מד ב. וכן אלמנה לכהן גדול. [רש"י יבמות נו ב].

332. תפארת ישראל נדה ה ב. [וכן פירש רש"י על דברי רב

ב. אי הני נישואין, דכהן נינהו, אם אותם נישואין שנעשו על ידי קידושי ביאה [שכאמור, הם גם נישואין], היו נישואין לכהן, הרי זו אוכלת בתרומה.

ומאחר שאפשר לפרש את דברי המשנה ההיא בנישואין שעל ידי קידושי ביאה לכהן, חוזרת השאלה: האם ביאה עושה אירוסין בלבד, או אף נישואין?

תא שמע ראיה מברייתא שביאה עושה אף נישואין:

שנינו בברייתא:⁽³³⁵⁾ **וכבר שלח יוחנן בן בג בג אצל רבי יהודה בן בתירה לנציבין שאלה:**

שמעתי עליך, שאתה אומר: ארוסה בת ישראל שהתארסה לכהן אוכלת בתרומה אף על פי שלא נשאת. וכי אמנם אמרת כך?!

שלח לו רבי יהודה בן בתירה לבן בג בג תשובה על ידי שליח:

ואתה, וכי אי אתה אומר כן?!

הרי מוחזקני כן שאתה בקי בחדרי תורה. ואם כן, וכי יתכן שלדרוש בקל וחומר אי אתה יודע?!

הרי יש לדרוש מקל וחומר שבת ישראל שהתארסה לכהן אוכלת בתרומה –

ומה שפחה כנענית, שאם הכהן לא קנה אותה

ביבמות סח א כדלהלן הערה 334].

333. רש"י יבמות נו ב.

334. נאמר [ויקרא כב]: "ובת איש כהן כי תהיה לאיש זר, היא בתרומת הקדשים לא תאכל", והגמרא במסכת יבמות מוכיחה שהפסוק הזה מיותר, ולפיכך דרשו ממנו ללמד שבת כהן שנבעלה לפסול לה נפסלה. [יבמות סח א].

ופירש רש"י שם, שאם בת כהן היא, הרי היא נפסלת מלאכול בתרומה. ואם היא לוייה וישראלית, הרי היא נפסלת מלהנשא לכהן לעולם.

335. ברייתא זו שנויה בספרי פרשת קרח [יח כט]. וכך שנינו שם:

נאמר בענין מתנות כהונה [במדבר יח יא]: "כל טהור בביתך יאכל אותו". ואחר כך נאמר [שם פסוק יג]: "כל טהור בביתך יאכלנו". והכתוב הזה מיותר, שהרי כבר נאמר כך לעיל [פסוק יא].

ומכאן דרשו בברייתא בספרי, שהפסוק הראשון מלמד שאשת כהן נשואה שהיא "בביתו" מותרת לאכול בתרומה. והפסוק השני שהוא מיותר, בא ללמד שאפילו בת ישראל

אבל, מה אעשה, שהרי אמרו חכמים: אין ארוסה בת ישראל אוכלת בתרומה מדרבנן, עד שתכנס לחופה.

עד כאן דברי הברייתא.

וכדי להוכיח מכאן שביאה עושה נשואין, דנה הגמרא בדברי הברייתא:

רבי יהודה בן בתירה הוכיח מכך שביאה מאכילה את האשה בתרומה, שאף כסף הקידושין מאכילה בתרומה. ויש לשאול:

היכי דמי, באיזה אופן הוכיח רבי יהודה בן בתירה, שקנין כסף של כהן מאכיל את בת ישראל בתרומה, בדומה לביאה שעושה הכהן?

אי, אם תאמר שמדובר **בביאה שעל ידי חופה**,⁽³³⁸⁾ כגון שנכנסה לחופה, ולאחר החופה בא הכהן עליה.

ובאותו אופן מדובר גם **בכסף על ידי**⁽³³⁹⁾ **חופה**.

אי אפשר לומר כן.

בכסף, **אין ביאתה של הכהן בה**, מאכילתה בתרומה.⁽³³⁶⁾

אך אם היא נקנתה לכהן בכסף, **כספה**, שנקנית בו, **מאכילתה בתרומה**.

לפי שנאמר [ויקרא כב] בענין אכילת תרומה: "קנין כספו [של הכהן] הוא יאכל בו".

ומוכח שכח קנין הכסף גדול יותר מכח קנין הביאה לענין האכלת תרומה.

אם כן, זו, אשת כהן, **שביאתה מאכילתה בתרומה**, וכפי שיבואר להלן⁽³³⁷⁾ —

אינו דין שכספה, הכסף שנקנית בו, **מאכילתה בתרומה**, אף על פי שלא נכנסה לחופה!?

שהרי כח קנין הכסף גדול הוא מכח הביאה לענין האכלת תרומה!

ולפיכך, מן התורה אכן בת ישראל שהתארסה לכהן אוכלת בתרומה, אף על פי שלא נכנסה לחופה.

שבן בתירה דרש את הקל וחומר לרבי יוחנן בן בג בג, שלא דרש מן הפסוק שארוסה אוכלת בתרומה. ו"מילתא דאתיא בקל וחומר טרח וכתב לה קרא", כמבואר לעיל ד א.

ב. בגמרא לעיל ה א, מובאים דברי עולא שדורש מהפסוק [ויקרא כב] "וכהן כי יקנה נפש קנין כספו" שבת ישראל הארוסה לכהן אוכלת בתרומה. וכתב תוספות הרא"ש, שצריך לומר שהדרשה בספרי מ"כל טהור בביתך" היא אסמכתא בלבד. וכן כתבו תוספות יבמות סו ב ד"ה קנין כספו.

אך לפי זה לכאורה קשה: מדוע פשיטא לבן בתירה שנשואה אוכלת יותר מארוסה? עיין פני יהושע, ועיין קהילות יעקב סימן ג.

338. כך פירש רש"י. ומשמע מכאן שחופה שנעשתה לפני הביאה עושה נישואין. וכן הבינו האחרונים מדברי רש"י. אבל עיין תוספות הרא"ש, ועיין להלן בהערה הבאה.

339. כך פירש רש"י.

והאחרונים התקשו בדבריו: מדוע בענין ביאה פירש רש"י שהכניסה לחופה קודם הביאה, ואילו בענין כסף פירש רש"י שהכניסה לחופה לאחר שקידש אותה בכסף? ונאמרו כמה פירושים בהבנת דברי רש"י:

[א] בספר כבוד חופה [שעל שער המלך חופת חתנים סעיף ט] כתב שמדברי רש"י מוכח שחופה שלפני ביאה עושה נישואין. ואילו חופה שלפני כסף אינה עושה נישואין [וזה כדעת שער המלך שם, ושלא כדברי המשנה למלך אישות י ב, שסובר שאף חופה שלפני כסף ושטר מועילה].

וכיוצא בזה פירש בפני יהושע, שחופה לפני הקידושין אינה מועילה, אלא שלענין ביאה, הרגילות היא שהכהן בא עליה

המאורסת לכהן אוכלת בתרומה.

ומוסיפה הברייתא ואומרת: "וכבר שלח רבי יוחנן בן בג בג וכו' כפי שהגמרא מביאה כאן.

336. עבד ושפחה כנענים של הכהן אוכלים בתרומה, מפני שהם קנין כספו של הכהן, ונאמר בענין תרומה [ויקרא כב]: "וכהן כי יקנה נפש קנין כספו הוא יאכל בו".

שפחה כנענית, שהכהן בא עליה, ולא קנאה בכסף — אינה נקראת "קנין כספו", ואף אינה נחשבת אשתו של הכהן [שאף היא אוכלת בתרומה כמבואר בהערה הקודמת]. שהרי אין קידושין תופסים בשפחה כנענית. מפני שנאמר על עבדי אברהם: "שבו לכם פה עם החמור". ודרשו חז"ל [להלן טח א]: עם הדומה לחמור — כשם שבחמור אין תופסין קידושין, כך בעבדים ושפחות כנעניים אין קידושין תופסין, ולפיכך אינה אוכלת בתרומה [רש"י].

337. א. הגמרא הבינה עתה, שביאתה מאכילתה מפני שהיא נחשבת נשואה, ובנשואה פשוט לתנא שהיא אוכלת בתרומה שהרי נאמר [במדבר יח יא]: "כל טהור בביתך יאכל אותו", ודרשו מכאן בברייתא בספרי שאשתו של הכהן אוכלת בתרומה, ודברי בן בג בג מובאים בהמשך אותה ברייתא. [ראה לעיל הערה 335]. רש"י.

הכתוב "כל טהור בביתך יאכל אותו" משמע דוקא נשואה, מפני שהיא בביתו של הכהן, ולא ארוסה, השהיה בבית אביה עד לנשואיה [מלבי"ם שם כט].

[ובספרי למדו, שאף ארוסה אוכלת בתרומה, מרבוי הכתוב, כמבואר לעיל הערה 335. ולפי הבנת הגמרא עתה, שבן בתירה למד מן הקל וחומר שארוסה אוכלת מדאורייתא, צריך לומר

ואם כן, יש להוכיח מכאן שביאה עושה נישואין:

שהרי **אי אמרת בשלמא**, דברי הברייתא מובנים אם תאמר שביאה **נישואין עושה**. כי מאחר שהביאה עושה נישואין, ואילו כסף אינו עושה אלא אירוסין, **משום הכי פשיטא ליה דאלימא לה ביאה מכסף**. לפיכך פשוט לו לבן בתירה שהביאה עדיפה מכסף, ואין ספק שהיא מאכילה בתרומה. לפי שנאמר בענין תרומה: "כל טהור בביתך יאכל אותו". ודרשו מכאן חכמים, שאשה נשואה אוכלת מן התרומה. מפני שהיא בבית בעלה. ומאחר שביאה עושה נישואין, ודאי שהיא מאכילה בתרומה.

אלא, אבל, **אי אמרת** שביאה **קדושין** בלבד היא **עושה**, אם כן קשה:

מאי שנא הכא, במה שונה ומיוחדת הביאה, **דפשיטא ליה** לרבי יהודה בן בתירה שהיא מאכילה בתרומה.

ומאי שנא הכא, במה שונה ומיוחד הכסף, **דמספקא ליה** אם הוא קונה, עד שהוצרך ללמוד מביאה?

אלא בהכרח יש להוכיח מהברייתא שביאה עושה נישואין.

ודחינן את הראיה:

אמר רב נחמן בר יצחק: לעולם אימא [אומר] **לך שמדובר בביאה שמאכילה על ידי חופה**, ומכאן למד בן בתירה **שכסף מאכיל שלא על ידי חופה**.

אלא שהקשנו על כך: וכי אפשר ללמוד שכסף בפני עצמו מאכיל, מביאה שאינה מאכילה אלא על ידי שני דברים [א. ביאה, ב. חופה]!?

ורב נחמן בר יצחק עונה על כך: **ודקאמרת הכא תרתי והכא חדא**, ועל מה ששאלת: הרי ביאה

שהרי אם האשה נכנסה לחופה לאחר קנין קידושין, אזי **בתרווייהו מיכל אכלה**, בשניהם בין בכסף ובין בביאה, האשה אוכלת משנכנסה לחופה, ואפילו מדרבנן!

ומדוע אמר בן בתירה "אבל מה אעשה, שהרי אמרו חכמים אין ארוסה בת ישראל אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה"?

והרי מדובר שאכן היא נכנסה לחופה, וראוי שתאכל בתרומה!

ואלא שמא תאמר, שרבי יהודה בן בתירה אמר **בביאה שמאכילה בתרומה על ידי שנכנסה כבר לחופה**, ומכאן הוא למד **לכסף שמאכיל בתרומה אפילו שלא על ידי חופה**.

הרי גם כך אי אפשר לומר!

שהרי, **הכא**, בביאה יש **תרתי**, ואילו **הכא** בקנין כסף, יש רק **חדא**!

דהיינו, הביאה הזאת מאכילה בתרומה על ידי צירוף שני קנינים: הביאה עצמה, והחופה.

ואילו בכסף מדובר בקנין אחד בלבד!

ואם כן, האיך אפשר ללמוד שכסף יאכיל בקנין אחד בלבד מביאה כזאת שאינה מאכילה אלא על ידי שני קנינים?

אלא לאו, בהכרח שבן בתירה דיבר **בביאה שלא על ידי חופה**, שדי בביאה זו להאכיל בתרומה, ולמד מכך **לכסף**, שאף הוא מאכיל **שלא על ידי חופה**.

ובכך שניהם שוים, שמאכילים על ידי קנין אחד.

וחכמים גזרו ואמרו, אין האשה אוכלת על ידם עד שתכנס לחופה.

"רב מנגיד אמאן דמקדש בביאה". ורש"י רצה לפרש את דברי הגמרא בלא איסור, ולפיכך פירש שמדובר בשהכניסה לחופה קודם לכן.

אך בעצמות יוסף סיים שהוא נוטה לומר שטעות נפלה בספרים.

ועיין פירוש נוסף ברש"י. [ומדברי תוספות הרא"ש כאן משמע שלדעתו חופה שלפני כסף וביאה אינה מועילה [עיין שם] ולפיכך הבין את דברי רש"י באופן אחר, ודחה את דבריו. ופירש שאף בביאה מדובר בביאה שהחופה נעשתה אחריה].

ברשותו, ועיקר חופה היא הכנסה לרשותו, ונמצא שהקידושין והנישואין נעשים כאחת [שהרי בשעת הביאה היא עדיין ברשותו], ולפיכך היא נעשית נשואה. אבל כסף שנעשה לאחר שנגמרה החופה, לא מועיל.

אבל בהגהות מרדכי [סימן תקמ"ו] כתב בשם רש"י בתשובה, שחופה לפני קידושי כסף ושטר, מועילה. וזה שלא כדברי האחרונים הללו.

[ב] בעצמות יוסף כתב, שקידושי ביאה שלא נעשו בחופה אסורים, והמקדש בביאה בלא חופה לוקה [מתקנת רב – כי

אך **הכא**, באשה שנקנתה בכסף, **שייר בקנינה**. שהרי עדיין היא לא נכנסה לרשותו לגמרי, ליורשה ולהטמא לה, עד שתכנס לחופה.

ולפיכך אין ללמוד את כח כסף הקידושין בפני עצמו מכסף השפחה הכנענית.

רבינא חולק על רב נחמן בר יצחק, וסובר, שלא עלה בדעתו של בן בתירה ללמוד שכסף יאכיל בפני עצמו, מביאה שאינה מאכילה אלא בצירוף חופה.

ולפיכך, **רבינא אמר**: מטעם אחר אין להוכיח מדברי בן בתירה שביאה עושה נישואין:

אף בן בג בג שסבר שאין ארוסה אוכלת בתרומה, **מדאורייתא מפשט פשיטא ליה דאכלה** משעת הארוסין, בין אם התקדשה בביאה ובין אם התקדשה בכסף. ולפיכך אין להוכיח מכאן שביאה עושה נישואין. שהרי אפילו אם אינה עושה אלא אירוסין, אזי היא אוכלת בתרומה.

ורק לענין איסור **מדרבנן**, הוא **דשלח ליה** לבן בתירה.

והכי [וכך] **שלח ליה**:

אני בן בג בג סובר, שבת ישראל שהתארסה לכהן בכסף או בשטר⁽³⁴²⁾ אינה אוכלת בתרומה כל זמן שלא נכנסה לחופה, משום שיש חשש שמא ימצאו בה "סימפון"⁽³⁴³⁾ דהיינו מום, ואז קידושיה בטלים מלמפרע, מפני שהתברר שהם קידושי טעות [שהבעל לא קידש אותה על דעת כן]. ואם ארוסה בת ישראל היתה אוכלת בתרומה, נמצא שבסופו של דבר התברר שהיא עברה איסור באכילתה, שהרי קידושיה היו קידושי טעות.

ולפיכך אמרו חכמים שארוסה בת ישראל שהתארסה

מאכילה על ידי שני קנינים' ואיך אפשר ללמוד מכאן שכסף יאכיל בקנין אחד? יש להשיב:

קל וחומר מיהא, איתיה. בכל זאת אפשר ללמוד מקל וחומר שכסף יאכיל אף בלא חופה. וכדלהלן:

והכי שלח ליה, וכך שלח בן בתירה לבן בג בג:

ומה שפחה כנענית, שאם הכהן לא קנה אותה בכסף אלא בא עליה, אזי אין ביאתה מאכילתה בתרומה אפילו על ידי חופה, ובכל זאת כספה מאכילתה בתרומה בלא חופה. ומכאן שכח הכסף בלא חופה, גדול יותר מכח ביאה וחופה גם יחד.⁽³⁴⁰⁾

ואם כן, זו, אשת כהן, שביאתה מאכילתה בתרומה על ידי שנכנסה לחופה, וכי אינו דין שנאמר, שכספה מאכילתה בתרומה אף בלא חופה?! שהרי כח הכסף בלא חופה, גדול מכח ביאה וחופה גם יחד!

והוסיף בן בתירה ואמר: **אבל מה אעשה? שהרי אמרו חכמים אין ארוסה בת ישראל אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה, משום הגזירה דהזכיר עולא לעיל [ה א]:** מאחר שארוסה נמצאת בבית אביה, יש לחשוש שמא ימזגו לה כוס יין של תרומה בבית אביה, ותשקנו לאחיה ולאחיותיה, והם אסורים לאכול תרומה, שהרי הם אינם כהנים.

ולפי זה, רב נחמן בר יצחק מבאר גם את טעמו של בן בג בג, שנראה מדברי הברייתא שהוא לא דרש את הקל וחומר הזה. ולדעתו, ארוסה אינה אוכלת בתרומה אפילו מדאורייתא:⁽³⁴¹⁾

ובן בג בג סובר, שאין להוכיח משפחה כנענית שכח כסף הקידושין בפני עצמו גדול מכח ביאה וחופה יחד, היות ולגבי שפחה כנענית, כאשר שקנאה בכסף, הוא לא שייר בקנינה כלום, והרי היא שלו לגמרי.

340. אכל מהתוספות נראה, שהקל וחומר בברייתא הוא קל וחומר גמור.

341. עיין בספר המקנה.

342. כך נראה מדברי בן בתירה להלן, שבביאה אף בן בג בג מודה שארוסה אוכלת, ועיין להלן הערה.

343. כל דבר המבטל את המקח קרוי "סימפון", ולכן "שובר" [קבלה עלתשלום] נקרא "סימפון", מפני שהוא מבטל את כח

340. הקשה הריטב"א: ממה שלמדנו בשפחה כנענית שאין ביאתה מאכילתה בתרומה, אי אפשר להוכיח שביאה קלה מכסף, שהרי יש לפרש שהטעם לכך שביאה אינה מאכילה את השפחה, זה מפני שאין קניינה לשם אישות. ולפיכך ביאה לא קונה בה כלל!

ותירץ: הקל וחומר המובא בברייתא אינו קל וחומר גמור, אלא יש ללמוד במה מצינו: כמו שמצאנו שכסף מאכיל בשפחה, כך הוא מאכיל באשה. והתנא נשא קל וחומר לחזק את הדבר [על פי הריטב"א, בתוספת ביאור מהרמב"ן ועיין שם].

בתרומה גדול מכח שפחה כנענית שאינה אוכלת על ידי ביאה –

וכי אינו דין לומר שכספה מאכילתה בתרומה כשם שמצאנו בשפחה כנענית, ולא ניחוש לסימפון?!

ומוסיף רבי יהודה בן בתירה ואומר: אבל מה אעשה, שאמנם אין חוששים לסמפון, אבל מטעם אחר הרי אמרו חכמים ארוסה בת ישראל אינה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה, משום דעולא.

שעולא אמר לעיל [ה א], שחששו בארוסה שהיא בבית אביה, שמא ימזגו לה כוס יין של תרומה, ותשקנו לאחיה ולאחיותיה, שהם ישראלים, ואסור להם לאכול תרומה. (344) (345)

ולהלן הגמרא תבאר, מה איכפת לי מהו הטעם שחכמים אסרו על ארוסה בת ישראל לאכול בתרומה, אם זה משום סימפון כדעת בן בג בג, או משום שמא ימזגו לה כוס כדעת בן בתירה.

עד כאן ביאר רבינא את הקל וחומר של רבי יהודה בן בתירה.

ויש לשאול על בן בג בג: מדוע לדבריו אסרו על ארוסה בת ישראל לאכול בתרומה משום סימפון, ואילו בשפחה כנענית לא חששו לסמפון, ומדוע אין הוא מודה לקל וחומר שאמר רבי בן בתירה?

ורבינא עונה על כך:

ובן בג בג סובר, שדוקא בארוסה יתכן שהמקח יתבטל על ידי סמפון [מום]. אבל סימפון בעבדים – לית ליה!

לדעת בן בג בג לא יתכן שמקח עבדים ושפחות יתבטל על ידי מום, שהרי –

אי, אם אותו סימפון מומין שבגלוי הוא, הא קא חזי ליה!

בכסף או בשטר אינה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה, ומשנכנסה לחופה אין לחשוש שמא ימצא בה מום ויתבטלו הקידושין, מפני שדרך האדם לבדוק את האשה ביד קרובותיו לפני החופה אם יש בה מום, ואפילו אם נמצא שהיה בה מום, ודאי הוא ידע על כך, והסכים להנשא על דעת כן, ואין קידושיו קידושי טעות.

ושמעתי עליך, שאתה בן בתירה, אומר: ארוסה בת ישראל שהתארסה בכסף או בשטר אוכלת בתרומה אפילו מדרבנן. ולא חיישת לסימפון [למום].

האם אמרת כך?!

שלח ליה בן בתירה: ואתה, וכי אתה, אי אתה אומר כן?! הרי מוחזקני בכך שאתה בקי בחדרי תורה, וכי לדרוש בקל וחומר אי אתה יודע?!

והלא יש להוכיח מקל וחומר שאף ארוסה שהתארסה בכסף או בשטר אוכלת בתרומה –

שהרי אין ספק, שגם אתה, בן בג בג מודה, שאשה אשר התקדשה לכהן בביאה, אוכלת בתרומה אף על פי שלא נכנסה לחופה. ואין חשש שמא נמצא בה מום שיבטל את הקידושין, מפני שאין אדם מקדש את האשה בביאה לפני שהוא בודק אם יש לה מום.

ולכן, אפילו אם נמצא בה מום, אין הקידושין בטלים, שהרי הבעל ידע מכך, ולמרות הכל הוא קידש אותה. ואין אלו קידושי טעות.

ולפי זה יש ללמוד בקל וחומר, שאשה אשר התארסה לכהן בכסף, תאכל בתרומה אפילו מדרבנן, ואין חוששים לסמפון:

ומה שפחה כנענית, שאין ביאתה לכהן מאכילתה בתרומה, ובכל זאת כספה מאכילתה בתרומה, ולא חיישינן לסמפון, ואין חוששים שמא נמצא בה מום, ויתבטל קניינה משום שהוא מקח טעות.

אם כן, זו, אשת כהן, שביאתה מאכילתה בתרומה אפילו אם לא נכנסה לחופה, ונמצא שכח אכילתה

ולא שייך שם חשש שמא תשקה לאחיה ולאחיותיה. מה שאין כן אשה שנקנתה בכסף, שעדיין היא ברשות אביה, ויש חשש שמא תשקה כוס של תרומה לאחיה ולאחיותיה.

345. עיין תוספות ד"ה עד שתכנס לחופה.

שטר החוב [בבא מציעא כ א]. וכאן הגמרא קורא סימפון לדבר המבטל קידושין, או מקח של עבד. רש"י.

344. וכלפי זה אי אפשר ללמוד קל וחומר משפחה כנענית, שהרי שפחה כנענית היא ברשות האדון משעה שנקנתה בכסף,

המוכר עבד לחברו ונמצא גנב או קוביוסטוס –
הגיעו לקונה!

הרי הוא של הקונה, ואין בדבר מקח טעות, מפני
שסתם עבדים גנבים הם. והקונה עבד יודע שמן
הסתם הוא גנב.

מאי אמרת, מה תאמר? שעדיין יתכן ביטול מקח
בעבד, בכגון שנמצא שהעבד הוא **לסטים מזוין**, שזה
דבר שאינו שכיח, והקונה לא קנהו על דעת כן, (347)
או נמצא שהוא **”נכתב למלכות”**, שהתחייב מיתה
למלך, והרי זה מקח טעות –

הרי אין המקח בטל בכך!

שהרי הנהו – **קלא אית להו!**

לדברים הללו יש קול, מפני שאינם שכיחים, והכל
יודעים שעבד זה לסטים מזוין הוא או נכתב
למלכות. ובהכרח שאף לקונה אותו לעבד נודע
הדבר לפני הקניה, ואין כאן מקח טעות. (348) (349)

הרי האדון רואה זאת לפני הקניה, והואיל וקנה את
העבד [או השפחה] למרות הכל, הרי ודאי שקנהו על
דעת כן, ואין זה מקח טעות.

ואי, ואם בטול המקח הוא **משום** שיתברר שיש לו
מומין שבסתר –

אי אפשר לבטל על ידי כך את המקח!

שהרי **מאי נפקא ליה מיניה**, איזה נזק יש לאדון
מכך שיש לעבד מומין שבסתר? הרי **למלאכה קא
בעי ליה**. האדון זקוק לעבד רק בשביל שיעשה
מלאכתו, ולא **איכפת ליה** ממומין שבסתר. (346)

שמה תאמר, יתכן ביטול מקח גם בעבד, כגון **שנמצא**
העבד שהוא **גנב**, או **קוביוסטוס**, גונב נפשות,
והאדון טוען שזהו מקח טעות, ולא היה מסכים
לקנות את העבד אילו היה יודע מכך –

אין המקח בטל בכך!

שהרי שנינו בברייתא במסכת בבא בתרא [צב ב]:

המבטלים את המקח, ולא חששו להם, מפני שיש להם קול,
וכן דעת הריטב"א וכן נפסק בשלחן ערוך [חשן משפט ריב רלב
י].

ועיין מאירי.

349. א. הגמרא כאן מבארת את טעמו של בן בג בג הסובר
שלא שייך סימפון בעבדים, כלומר, אין חשש שמא המקח
יתבטל. ומשמע שכן בתירה חולק על בן בג בג וסובר ששייך
סימפון בעבדים. [כפי שמוכח מן הקל וחומר שהביא, וכלשון
הגמרא: "ובן בג בג סימפון בעבדים לית ליה" – משמע שלכן
בתירה אית ליה סימפון בעבדים].

ולדעת המפרשים שעבד שנמצא לסטים מזוין או מוכתב
למלכות המקח בטל [כנ"ל בהערה הקודמת] יש לומר שבוזה
נחלקו בן בג בג ובן בתירה: לדעת בן בג בג המומין הללו אינם
שכיחים ולפיכך אין לחשוש להם, ולדעת בן בתירה אילו היינו
חוששים למומין היה ראוי לחשוש גם למומין הללו.

אך לדעת רש"י אף בלסטים מזוין ומוכתב למלכות אין
המקח בטל, ואם כן מה הוא הסימפון ששייך בעבדים לדעת בן
בתירה?

ונראה, שלדעת בן בתירה היה ראוי לחשוש למומין אחרים
שמחמתם המקח בטל. כגון: שנמצא שהעבד נכפה [חולה
במחלת הנפילה] או משועמם [משוגע] או שוטה. כמבואר
במסכת בבא מציעא פ ב, ואילו בן בג בג סובר שהמומין הללו
אינם שכיחים, ועיין לעיל הערה 346.

[ועוד יתכן, שלדעת בן בתירה אם נמצא לסטים מזוין
ומוכתב למלכות או במומין שבסתר, המקח בטל, ושלא כדברי
בן בג בג].

ב. סיכום המחלוקת של בן בג בג ובן בתירה:

346. יש מומים שבסתר, שאם נמצאו בעבד הרי זה מקח טעות,
כגון אם היה נכפה [חולה במחלת הנפילה] או שוטה או
משועמם, כך מוכח במסכת בבא מציעא פ א.

הטעם שאין חוששין למומין הללו בשפחה כנענית, היינו
מפני שאילו היה לעבד מום כזה היה יוצא קול על הדבר,
ומאחר שלא יצא קול אין חוששין לכך. [תוספות שם ד"ה
שפחה בשם רבנו תם, ועיין ריטב"א].

הרמב"ם [מכירה טו יב] הוסיף עוד מומים שבסתר שהם
נחשבים סימפון בעבדים: שחין רע, חולי המתיש את כח
העבד, וכן צרעת או מחלה אחרת המגעילה, הרי זה מקח
טעות, מפני שאין העבד יכול לעסוק במלאכת אכילה ושתייה,
וכן נפסק בשלחן ערוך [חשן משפט רלב י].

[וצריך לומר שלא חששו לכך מפני שאין המומין הללו
שכיחים. עיין ריטב"א סוף ד"ה מאי אמרת].

347. לסטים מזוין הוא הורג נפשות וסופו להיהרג. רשב"ם בבא
בתרא צב ב.

348. רש"י.

והקשו עליו: במסכת בבא בתרא צב ב שנינו בברייתא נמצא
לסטים מזוין או מוכתב למלכות אומר לו [המוכר אומר
לקונה]: "הרי שלך לפניך". והמקח בטל!

ויש לומר: דוקא אם המוכר לא קיבל מן הלוקח מעות [אלא
עשה קנין אחר] המקח בטל, אבל אם הלוקח נתן מעות עבור
העבד, בודאי בדוק קודם לכן, ואם היה לסטים מזוין או מוכתב
למלכות בודאי היה יודע מכך, והמקח אינו מתבטל. [תוספות
בשם רבינו אליהו בישוב דברי רש"י].

ודעת רבנו תם שלסטים מזוין ומוכתב למלכות הם מומים

שיתכן שהבעל עדיין לא בדק אותה על ידי קרובותיו לדעת אם יש בה מום, ולפיכך אינה אוכלת בתרומה.

ג. "והלך" – אם הלך האב, או הלכו שלוחי האב עם שלוחי הבעל, ללוות את הכלה בדרכה לחופה בבית בעלה, ועודה בדרך.

לדעת בן בתירה אין חשש שמא תמזוג כוס לאחיה ולאחיותיה מפני שאינם עמה, ואילו לדעת בן בג בג עדיין יש חשש לסימפון.⁽³⁵²⁾

שנינו במשנה [לעיל ב א]: **בכסף – בית שמאי אומרים** [שיעור הכסף הוא] **בדינר**, ובשוה דינר.

והוינן בה: **מאי טעמייהו דבית שמאי**, מה טעם דבריהם של בית שמאי?

והגמרא מביאה ארבעה טעמים לדברי בית שמאי:

א. **אמר רבי זירא: שכן אשה מקפדת על עצמה, ואין מתקדשת בפחות מדינר.**

אמר הקשה ליה אבוי לרבי זירא:⁽³⁵³⁾

אלא מעתה, שאמרת כי מתחשבים בקפידתה של האשה, **יש לשאול:**

כגון בנתיה דרבי ינאי, דקפדן אנפשייהו, ולא מקדשי בפחות מתרבא דדינרי, נשים חשובות, כגון בנותיו של רבי ינאי, שרגילות להקפיד על כבודן, ואינן מתרצות להתקדש בפחות משלשה קבין זהובים – האם הכי נמי נאמר דאי פשטה ידה

ומקשינן: **מכדי, הרי בין למר ובין למר, ארוסה לא אכלה בתרומה.** הרי בין לדעת בן בג בג ובין לדעת בן בתירה, מדרבנן אין הארוסה אוכלת בתרומה.⁽³⁵⁰⁾

ואם כן, **מאי בנייהו**, מהו ההבדל ביניהם הלכה למעשה?

לגבי מה נחלקו אם טעם הדבר הוא משום סימפון או משום שמא ימזוג לה כוס?

ומתריצין: **איכא בנייהו, יש הבדל ביניהם בשלשה אופנים, וסימנם: קיבל, מסר, והלך.**

א. "קיבל" – אם המקדש קיבל עליו שאפילו אם ימצא בה מום הוא חפץ בקידושין, אזי אין לחוש לסימפון. ולפיכך לדעת בן בג בג הרי היא אוכלת בתרומה אף לפני שנכנסה לחופה.

אבל, לדעת בן בתירה גם בזה יש חשש שמא ימזוג לה כוס בבית אביה ותשקנו לאחיה ולאחיותיה. ולפיכך אינה אוכלת בתרומה.

ב. "מסר" – אם האב מסר את בתו לשלוחי הבעל כדי שימסרוה לבעל להכניסה לחופה, ועודה בדרך, אזי אין לחוש שמא ימזוג לה כוס בבית אביה ותשקנו לאחיה ולאחיותיה, שהרי היא כבר יצאה מבית אביה.⁽³⁵¹⁾

לדעת בן בתירה הרי היא אוכלת בתרומה, ואף על פי שעדיין לא נכנסה לחופה.

אבל, לדעת בן בג בג, גם בזה יש חשש לסימפון, מפני

נאמרו בגמרא שתי דרכים בהסבר מחלוקתם:

דרך ראשונה [רב נחמן בר יצחק]: לדעת בן בג בג ארוסה אינה אוכלת בתרומה מדאורייתא. אלא נשואה בלבד, ולדעת בן בתירה אף ארוסה אוכלת מדאורייתא אלא שחכמים תקנו שלא תאכל.

דרך שנייה [רבינא]: הכל מודים שמדאורייתא ארוסה אוכלת בתרומה, ומדרבנן אינה אוכלת, אלא שנחלקו מדוע חכמים גזרו שלא תאכל בתרומה:

לדעת בן בג בג גזרו משום סמפון, ולדעת בן בתירה משום חשש שמא תמזוג כוס לאחיה ולאחיותיה.

והגמרא בסמוך שואלת: מה איכפת לנו מאיזה טעם חכמים גזרו? מה נפקא מינה יש בדברי?

350. השאלה היא לדברי רבינא שהכל מודים שמדאורייתא ארוסה אוכלת ומדרבנן אינה אוכלת, אבל לדברי רב נחמן בר יצחק יש נפקא מינה בין בן בג בג לבן בתירה לענין איסור דאורייתא: לדעת בן בג בג ארוסה אסורה לאכול בתרומה מדאורייתא, ולדעת בן בתירה אינה אסורה אלא מדרבנן.

351. ואין חשש שמא תשקה את שלוחי הבעל מפני שאין הם קרוביה. מלא הרועים. [עיי' שם ובתוספות כתובות מח ב ד"ה רב אסי].

352. [יתכן שהגמרא מוסיפה גם "הלך" אף על פי שזה דומה ל"מסר". מפני שהיה אפשר לטעות ולומר שב"הלך" יש חשש שמא האשה תמזוג כוס לשלוחי האב, שבדרך כלל הם ידידי האב שדעתו קרובה אליהם.

ודעת תוספות שאם האב מסר לשלוחי האב ולא הלך עמהם לדברי הכל אוכלת בתרומה, מפני שאם האב אינו הולך עמהם. הבעל בודקה מיד ואין חשש סמפון. וכמובן גם לא שייך חשש שמא תמזוג כוס לאחיה שהרי הם אינם איתה.

ולפי זה, לדעת רש"י שגם "במסר" יש חשש סמפון, מובן שהגמרא הוצרכה להזכיר את "מסר" ולא היה די ב"הלך" בפני עצמו].

353. אבוי הבין מדברי רבי זירא שמאחר שהנשים רגילות